

Дослідження структурних утворень в освітній сфері на державному рівні

Олена П. Жаровська 1*

¹ Комунальний заклад вищої освіти «Вінницька академія безперервної освіти» (Україна).
Доцент кафедри державного управління та адміністрування, канд. пед. наук, доцент.

* Автор-кореспондент, e-mail: mova_m@ukr.net

СТАТТЯ

АНОТАЦІЯ

Дослідницька

DOI:

[10.70651/3041-2498/2025.3.01](https://doi.org/10.70651/3041-2498/2025.3.01)

Авторське право

© 2025 автора

Цей твір ліцензовано на умовах Ліцензії Creative Commons «Із Зазначенням Авторства – Некомерційна 4.0 Міжнародна» (CC BY-NC 4.0).

У цій статті схарактеризовано організаційні структури будь-яких об'єктів діяльності; загальний вигляд організаційної структури висвітлюється системними обґрунтуваннями конкретних об'єктів, процесів і явищ, що має юридичне затвердження регламентаційною документацією внутрішнього спрямування. Автор зауважує, що кожен об'єкт, який перебуває у сферах діяльності чи підлягає підпорядкуванню на державному рівні, відображається структурним формулюванням власних систем управління. Визначено, що кожна організація чи установа, залежно від власних робочих пріоритетів чи галузевих призначень, спирається на ієрархічне розташування складових елементів. Ці елементи характеризуються спільними взаємозв'язками і водночас відокремленими просторами, які пов'язані із зовнішнім середовищем та зазнають від нього перетворюючого впливу. Автор акцентує увагу на тому, що у кожній сфері діяльності чи підвідомчих державі утворень система управління та її структурна побудова зазнає періодичних змін і перебуває у динамічній рівновазі, що забезпечується її дієздатністю; цим і зумовлюється просторова мінливість, яка задається впливами від зовнішнього середовища, науково-технічним прогресом, розширенням обсягів впровадження технічних засобів разом із комп'ютерними пристроями і іншими формами інформаційно-комунікаційних технологій, пристосуванням автоматизованих розробок і мереж до систем управління в організаціях і установах. При цьому важливе значення мають параметри, завдяки яким формується інерційність організаційної структури та встановлюються напрями цілеспрямованого розвитку сфери діяльності. У статті особлива увага звертається на характеристику організаційної структури закладів освіти. Зокрема, під організаційною структурою закладів освітньої сфери розуміють упорядковану сукупність взаємопов'язаних елементів, якими задаються функціонує і розвиваючі освітні процеси за заняттями, вправами, курсами, консультаціями завдяки сталій взаємодії між собою. І таким чином організаційна структура управління у освітній сфері, а також конкретних навчальних закладів, складається із органів управління (державні структури, ректорати), функціональних одиниць (факультети, кафедри, аудиторії, класи, лабораторії, підсобні господарства), професорсько-викладацького складу, які взаємодіють для досягнення поєднаних між собою цілей.

КЛЮЧОВІ СЛОВА

державне управління, організаційна структура, система управління, структурні утворення, освітня сфера.

e-ISSN 3041-2498

Public Management and Policy

<https://www.eu-scientists.com/index.php/pmap>

Research of Structural Formations in the Educational Sphere at the State Level

Olena Zharovska 1 *

¹ Vinnytsia Academy of Continuing Education (Ukraine). Associate Professor at the Department of Public Management and Administration, PhD in Pedagogy, Associate Professor.

* **Corresponding Author**, e-mail: movva_m@ukr.net

ARTICLE INFO

ABSTRACT

Research Article

DOI:

[10.70651/3041-2498/2025.3.01](https://doi.org/10.70651/3041-2498/2025.3.01)

Copyright © 2025
by author

This is an open access journal and all published articles are licensed under a Creative Commons Attribution – NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0)

This article describes the organizational structures of any objects of activity; the general appearance of the organizational structure is highlighted by systemic justifications of specific objects, processes and phenomena, which has legal approval by regulatory documentation of internal direction. The author notes that each object that is in the spheres of activity or is subject to subordination at the state level is reflected in the structural formulation of its own management systems. It is determined that each organization or institution, depending on its own work priorities or industry purposes, relies on the hierarchical arrangement of its constituent elements. These elements are characterized by common interconnections and at the same time separate spaces that are connected with the external environment and are subject to its transforming influence. The author emphasizes that in each sphere of activity or subordinate state formations, the management system and its structural structure undergo periodic changes and are in dynamic equilibrium, which is ensured by its ability to act; this is due to spatial variability, which is determined by the influences of the external environment, scientific and technological progress, the expansion of the scope of implementation of technical means together with computer devices and other forms of information and communication technologies, the adaptation of automated developments and networks to management systems in organizations and institutions. In this case, the parameters that form the inertia of the organizational structure and establish the directions of purposeful development of the sphere of activity are of great importance. The article pays special attention to the characteristics of the organizational structure of educational institutions. In particular, the organizational structure of educational institutions is understood as an ordered set of interconnected elements that define functioning and developing educational processes through classes, exercises, courses, consultations through constant interaction with each other. And thus, the organizational structure of management in the educational sphere, as well as specific educational institutions, consists of management bodies (state structures, rectors' offices), functional units (faculties, departments, classrooms, classes, laboratories, auxiliary facilities), teaching staff, which interact to achieve interconnected goals.

KEYWORDS

public administration, organizational structure, management system, structural formations, educational sphere.

1. Вступ

Будь-які підходи, заходи і процеси ведення діяльності у кожній організації і установі, чим розкривається зміна і перетворення їх просторів, а також розвитку, удосконалення і модернізацій обов'язково спираються на сферу діяльності чи утворення, яке чітко обумовлює алгоритмізоване відображення утворень і осередків у зв'язку із реалізацією пріоритетів, місії та цілей. Тим і відображається структурна побудова організаційного типу, у вигляді «каркасу», яка виділяється управлінським змістом та ієрархією, тобто – організаційної структури.

Нині значна увага приділяється питанням щодо розробки більш пристосованої до життєвих реалій, галузевих та спеціалізованих особливостей системи управління у кожній організації і установі. Зокрема – це стосується освітньої сфери, що виділяється багатогалузевими, різнопрофільними і власними рівнями акредитації навчальних закладів.

Звідси постає потреба у всебічному і деталізованому науковому дослідженні щодо структурного відображення просторів та ієрархій організацій і установ, за рахунок чого проявляється участь у суспільному відтворенні та розвитку сучасного суспільства, підтримка у прагненнях та ініціативах на державному рівні. Тим і пояснюється особливе значення освітньої сфери, що примушує розглядати до сих пір не засвоєні та недостатньо досліджені особливості формування структурних побудов.

2. Огляд літературних джерел

Дослідження організаційних структур у сфері державного управління та освіти спирається на праці вітчизняних і зарубіжних учених. В. Бондаренко аналізує принципи побудови управлінських систем в Україні, наголошуючи на їх ієрархічній природі та ролі нормативної бази, однак недостатньо висвітлює специфіку освітньої сфери [3]. Г. Осовська та О. Осовський детально описують організаційні структури як основу ефективного управління, розглядаючи лінійно-функціональні моделі, але не акцентують увагу на їх адаптації до сучасних технологічних змін [9]. В. Немцов та ін. підкреслюють значення ієрархії та взаємозв'язків у формуванні структур, пропонуючи системний підхід до їх аналізу, що є релевантним для дослідження освітніх закладів [8]. О. Чернега акцентує на динамічності управлінських систем і необхідності їх гармонізації із зовнішніми факторами, хоча конкретні приклади з освіти відсутні [4]. Д. Дуков розглядає методологію структурування, звертаючи увагу на гнучкість систем, але не торкається особливостей навчальних закладів [5]. Загалом, література недостатньо охоплює специфіку освітньої сфери в контексті державного управління, що обґрунтовує актуальність цього дослідження.

3. Постановка завдання

Мета дослідження полягає у визначенні та дослідженні тенденцій формування організаційної структури відповідно до викликів сьогодення стосовно освітніх процесів.

4. Методи та матеріали

Дослідження організаційних структур у освітній сфері на державному рівні ґрунтувалося на комплексному підході із застосуванням кількох наукових методів. Основним методом став системний аналіз, який дав змогу розглянути організаційну структуру як цілісну систему взаємопов'язаних елементів, включаючи органи управління, функціональні одиниці та інформаційні потоки. Цей метод використано для оцінки ієрархічної побудови та просторової мінливості структур під впливом зовнішнього середовища й технологічного прогресу.

Додатково застосовано порівняльний аналіз для зіставлення особливостей організаційних структур у різних сферах діяльності, зокрема в освіті, з акцентом на їх адаптацію до сучасних викликів. Для обробки теоретичних даних використано метод узагальнення, що дозволив систематизувати літературні джерела та виявити прогалини в дослідженні структурних утворень.

Емпірична база формувалася через огляд наукових праць, нормативних документів і звітів, присвячених публічному управлінню та децентралізації в Україні. Моделювання застосовано

для створення схематичних відображень організаційних структур (рис. 1–8), що ілюструють їх функціональні зв'язки та ієрархію. Аналітичний метод допоміг обґрунтувати вплив автоматизованих систем управління (АСУ) на ефективність освітніх процесів. Матеріали дослідження включали праці вітчизняних і зарубіжних авторів, а також авторські розробки, які узагальнюють сучасні тенденції структурування закладів освіти.

5. Результати та обговорення

Організаційна структура у загальному вигляді – це середовище, яким у власному розпорядженні володіє будь-яка організація і установа, що під виглядом основоположень переходить до сфер діяльності і галузей. І за рахунок структурного відображення просторів кожної організації і установи відображається альтернативна характеристика штатного розкладу для працюючого персоналу, розподілу й надання функцій, завдань, розпоряджень щодо управління та виконання, ієрархічного розташування керівного складу [3].

Якщо розглядати загальний вигляд організаційної структури – яке навіть до сьогодення є основоположним відображенням діяльності будь-якої організації і установи, сфер і середовищ, іншого просторового утворення, то таке формування висвітлюється системними обґрунтуваннями конкретних об'єктів, процесів і явищ, що має юридичне затвердження регламентаційною документацією внутрішнього спрямування (рис. 1).

Кожне структурне утворення містять у собі переліки посад, становить приєднаний до власного розпорядження фонд оплати праці, а у випадку нормування існує здатність пристосовуватися до зміни штатного розпису, спираючись на систематичність виконання функцій, заходів, процесів [5].

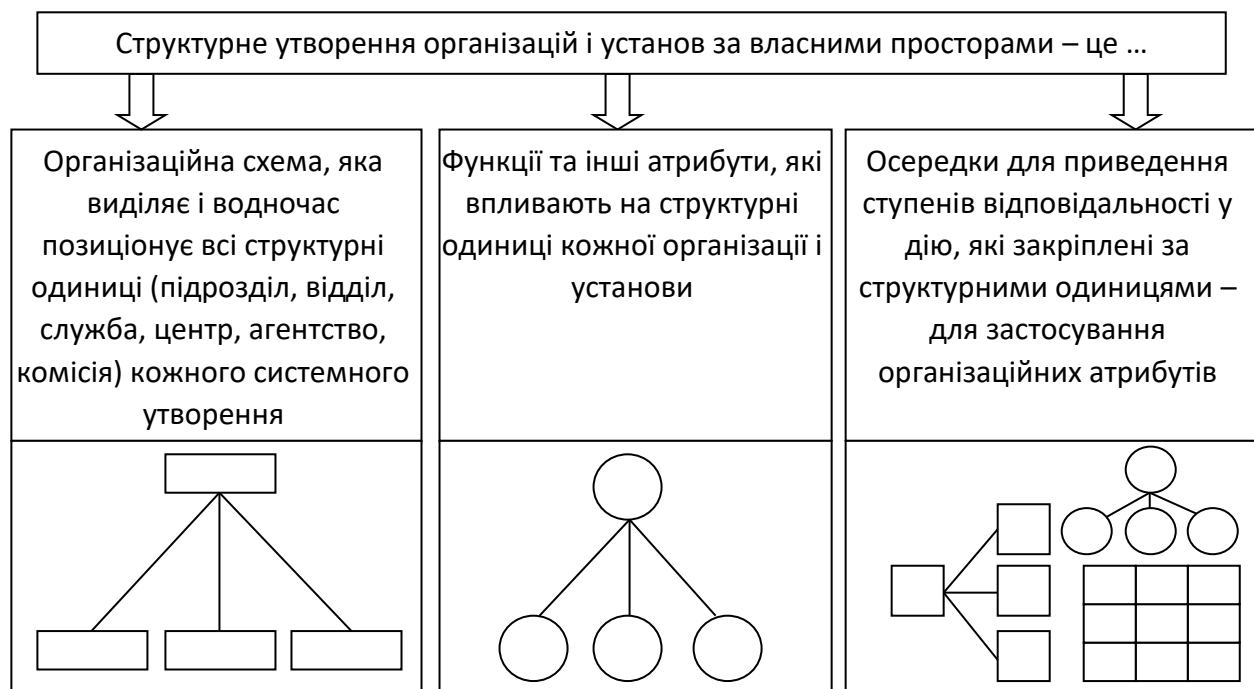

Рис. 1. Загальна характеристика структурних утворень організацій і установ

Джерело: Авторська розробка.

Слід зауважити, що коли відбуваються зміни і просторової перебудови ведення діяльності, як об'єднання декількох організацій і установ, наприклад – відділів, служб, центрів на державному рівні у єдине структурне утворення – ідентично до будь-якої сфери і середовища у системотворчому вигляді. Те саме стосується змін, доопрацювання і перетворень регламентуючих процесів та їх документального супроводу, як виданий керівництвом наказ або положення про структурування організації і установи, де разом із чітким виділенням функціонуючих одиниць, якими є відділи, служби, центри, агентства, комісії, що наділяються завданнями залежно від встановлених цілей, відповідними призначеннями, повноваженнями – разом із правами та обов'язками. Сутність цього нормативного документу внутрішнього спрямування полягає в тому, що він є базою для управлінських функцій, дій, повноважень,

процесів – як підприємства в цілому, так і структурних підрозділів зокрема. І від цього документу в подальшому розробляється система управління будь-якого структурного утворення та їхніх просторів, одиниць.

У звичайному та найпоширенішому вигляді організаційна структура управління у всіх сферах започаткувалася із лінійно-функціонального типу, від чого відштовхувалися перетворення виконавчих та регулюючих функцій, дій і процесів – особливо на державному рівні [8]. Цим обумовлено формування структурного утворення освітньої сфери, оскільки саме вона поєднує у собі в єдине ціле і пропускає повз навчальні заклади суспільство, досягнення науково-технічного прогресу, державні установи, сектори економіки. Саме останній осередок якраз і відзначається виникненням, зростанням і перетворенням за вимогами часу і темпів розвитку організаційної структури, де першоосновою відбувся лінійно-функціональний тип за періодами настання індустріалізації. Для цього здійснили суттєвий поштовх під час утворення системи управління провідні американські, німецькі і японські компанії – чим зумовлюються не лише обсяги впровадження і розширення технологічних оснащень, але і просторова перебудова під час їх послідовного розширення і укрупнення. В подальшому такі структуровані відображення перекочували у інші сфери діяльності, які кожна держава має у своєму розпорядженні, і освіта стосовно цього займає центральне місце шляхом сприяння просторових перетворень, і так само за умовами власного саморозвитку і самовдосконалення, підвищення рівнів технічних оснащень аудиторій, класів, препарататорських кабінетів, лабораторій, читальних залів. Просторове концентрування у єдине ціле організації і установи, зокрема тих, які відносяться до державного управління, як – навчальні заклади у освітній сфері включають у собі процеси формування й розробки чи проектування структурного відображення за такими стадіями:

1. Всебічна оцінка й дослідження ситуації у конкретній сфері діяльності за галузями і спеціальностями, включно із цільовими призначеннями, в якому перебуває будь-який навчальний заклад як установа, яка змушена переформатуватися, перетворюватися і удосконалюватися залежно від впливаючої ситуації та подій, включно із станом та обсягами матеріально-технічного забезпечення, поточним рівнем технічного оснащення, існуючі позиції у зовнішньому середовищі, напрями і пріоритети – у поєднанні із підпорядкованістю керівним процесам серед професорсько-викладацького складу, оптимальності їх розміщення і задіявання під час ведення важливих з точки зору державного рівня функцій і процесів.

2. Обґрунтування рівня і передбачення обсягів отримання результатів і досягнень за рівнями ефективності, якісними ознаками, еталонністю та відповідності заданим нормативам, вимогам, стандартам, ліцензійним обсягам викладання у навчальних закладах, їх особисте становище у освітній сфері та пріоритетність щодо державного управління і регуляторних заходах.

3. Моделювання освітніх процесів з точки зору ієрархічного розташування керівного складу та професійних категорій викладачів залежно від накопиченого стажу, досконалістю розробки і подання здобувачам навчально-методичного матеріалу, технічного супроводу викладання дисциплін і курсів.

4. Модельне відображення виконавчих функцій державного управління (планування, організація, мотивація, контроль, регулювання і координація), що обов'язково повинні спрямовуватися до освітньої сфери.

5. Відображення просторового розташування та переміщення об'єктів, проведення і спрямування до конкретних русел процесів, фіксації явищ у конкретному місці чи середовищі, чим визначається спеціалізація, напрями підготовки і галузі знань у навчальних закладах, відповідності педагогічної діяльності існуючим стандартам і ліцензійним умовам, від чого відображається особливим чином організаційна структура будь-якого утворення.

6. Формування організаційно-функціональної моделі структурних одиниць, якими є навчальні заклади в освітній сфері, відповідно з груповими виділеннями їх спеціальностей та напрямів підготовки, якими відображається здатність навчальних закладів притягувати відповідну аудиторію здобувачів освіти. Тут доцільно порівнювати освітню сферу з іншими просторовими утвореннями та осередками із дивізіональною організаційною структурою, що означає його сучасний рівень і увібрало в себе переваги традиційної, тобто – лінійно-функціональної форми.

7. Саме процес вищезазначених вказівок поряд із запровадженнями супроводжується складанням і засвідченням внутрішньою, тобто – організаційно-розпорядчою документацією та

електронних регламентів, які повинні закріплюватися за структурними одиницями навчальних закладів разом із приписаними завданнями, обов'язками, функціями, повноваженнями у відповідності до прав, обов'язків, відповідальностей.

Наприклад, окремими видами організаційно-розпорядчої документації є «Положення про організаційну структуру», «Положення про структурну одиницю», та «Положення про бюджетне фінансування», а електронними регламентами є норми, нормативи, критерії, показники, форми таблиць разом із документаціями, недавніми даними, звітностями та ін.

Тоді як ведення регламентуючої документації відноситься до важливої послідовності при формуванні організаційної структури за інформаційними потоками залежно від ієрархічного устрою, що висвітлено на рис. 2 [2].

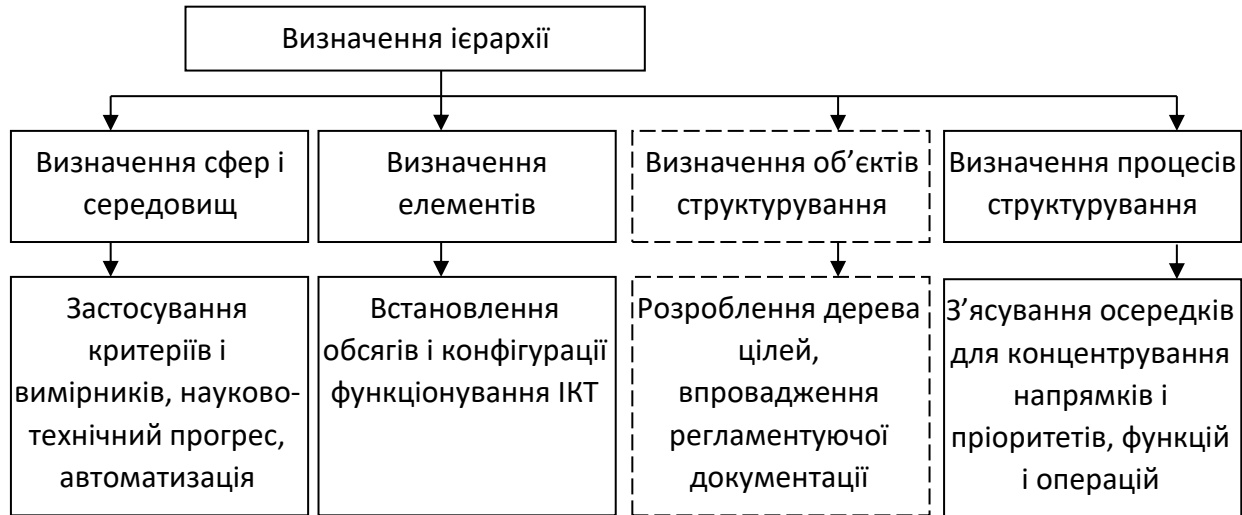

Рис. 2. Послідовність процесу ведення регламентуючої документації відповідно до ієрархічної побудови організацій і установ

Джерело: Авторська розробка.

В ієрархічній побудові, рівні управління, за якими прикріплюється організаційна структура, основою якої є, звісно, лінійно-функціональна форма. Необхідність переробки інформації, налагодження зв'язків, забезпечення процесами чи виконанням функцій ґрунтується елементним відображенням системи управління будь-якої організації і установи, чим відображається державне регулювання та функціонування освітньої сфери (рис. 3).

Такий підхід зумовлює системотворче відображення освітньої сфери за навчальними закладами і призначених для їх реглантування та забезпечення різних відповідностей державних установ. Оскільки, по-перше, швидкість просування і реалізації прийнятих на управлінському рівні рішень чітко впливає на обсяги і ефективність розв'язання проблем і нагальних питань, чим зумовлюється особливе значення ієрархічних побудов кожної організації чи установи. Тоді як по-друге, якість рішень на вищому рівні визначається уже не стільки компетентністю самих керівників і спеціалістів, скільки надійністю і достовірністю потрапляння до їхніх просторів інформаційних потоків [7].

Від цього випливають у загальному вигляді основні настанови структурної побудови організацій і установ, а також сфер діяльності за секторами, кластерами, груповими осередками, просторовими утвореннями, які класифікуються таким чином:

- будь-яка функція, дія, уповноваження проходить через конкретний осередок, після чого виникає їх здатність розповсюджуватись до структурних одиниць, де перебувають виконавці;
- мінімізація обсягів повторів і дублювань за рахунок урізноманітнення функцій, процесів і дій, які доцільно прикріплювати за конкретними структурними одиницями;
- доведення до досконалості ієрархічної побудови структурних одиниць відповідно до їх цілей, призначень, заходів відповідно до конкретних спеціалізацій і напрямів з метою їх оптимізації, а не розпорощення за конкретними об'єктами.

Будь-які перетворення у організаційній структурі як освітньої сфери, так і віднесених до нього закладів освіти повинні бути спрямовані та призначені до учасників, якими є здобувачі, стейкхолдери, державні установи та ін. [1]. Тоді як основними елементами структури управління

є функціональні обов'язки, чисельність управлінського персоналу за обсягами службовців і фахівців, побудови ієрархічних сходинок, розгалуженість інформаційних потоків.

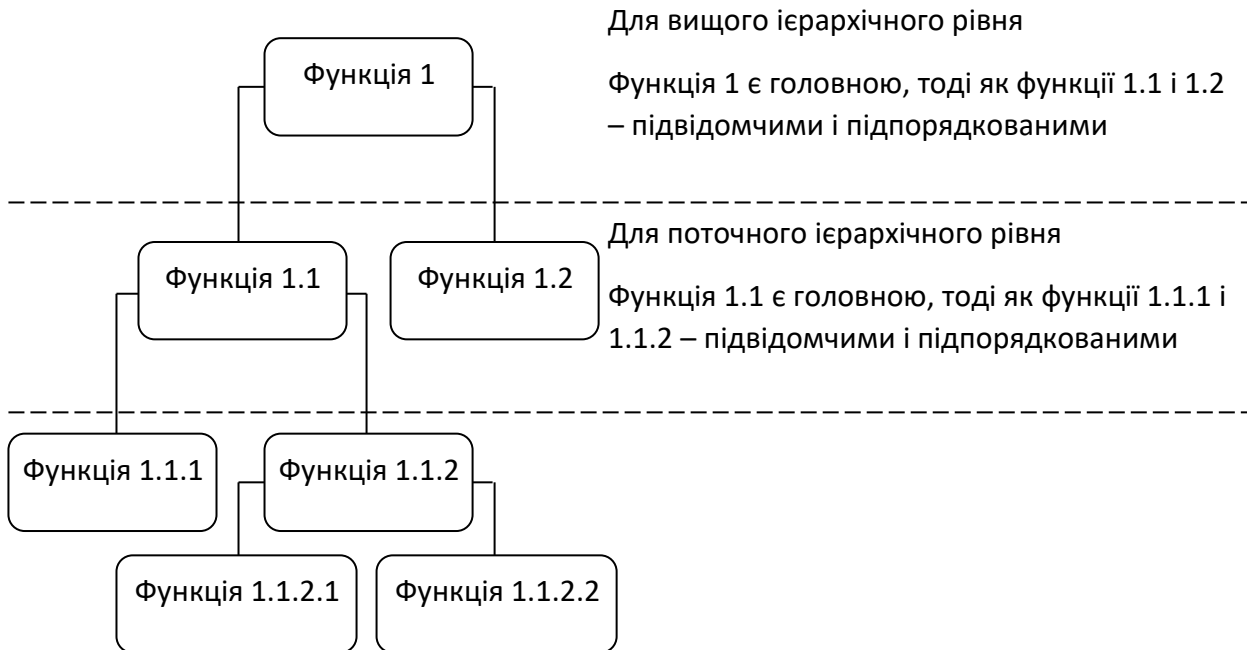

Рис. 3. Відображення функцій за ієрархічною побудовою організаційної структури
Джерело: Авторська розробка.

Сучасний стан структурних утворень відображається широкими обсягами оснащення технічними засобами, високим рівнем автоматизації, пристосування до цього призначеного за функціональними особливостями програмного забезпечення, цифрового шифрування та інших пристроїв для зчитування інформації [6]. Цим засвідчується, що організаційна структура відображається схематичним моделюванням, що включає у собі розписані управлінські функції, ланки, ієрархічні рівні і процеси – якщо розглядати рис. 3. Тут слід розглядати таку регламентуючу документацію, якими розкривається встановлення ланок та рівнів ієрархії, до чого слід віднести «Положення про структурні елементи чи одиниці», «Положення про організаційну структуру», і те саме стосується, якщо розглядати систему управління – «Положення про підрозділи» (на рис. 4 відображені горизонтальні розподіли).

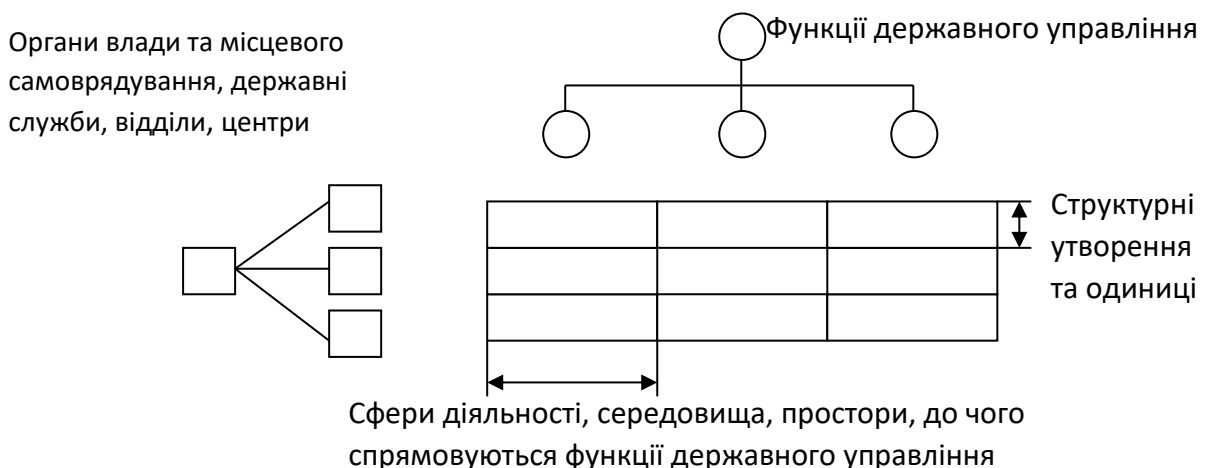

Рис. 4. Агреговане моделювання структурної побудови державного управління за організаційно-функціональними ознаками

Джерело: Авторська розробка.

А в такій регламентуючій документації внесений і розкритий перелік всіх виконавчих функцій і процесів управління, якими зумовлюється така послідовність структурних утворень будь-якого об'єкту чи сфери діяльності:

1. Сформуванати перелік ієрархічної побудови виконавчих функцій, процесів і відтворень, з якими стикається система управління на державному рівні.
2. Обґрунтувати функціональне призначення об'єктів і водночас – процесів під час їх структурування.
3. Встановити перелік управлінських ланок відповідно до заданих виконавчих функцій і повноважень, а також інших призначень.
4. Побудувати матричне відображення структурних утворень об'єктів і процесів відповідно до управлінської ієрархії та функціональних призначень.
5. Сприяти гармонізації структурних одиниць і утворень для тісноти взаємозв'язків і поліпшенні комунікацій.
6. Висвітлити прийняття рішень разом із варіантами та альтернативами.

Також до структурного утворення внутрішнього простору об'єктів і процесів відповідно до функціонального призначення, чим характеризується прив'язка до ієрархічної побудови та деревоподібного відображення ланок, структурних одиниць, інших елементів [9]. І для цього розглядаються існуючі ознаки та концепції, які засвідчуються формуваннями у структурному вигляді як об'єктів, так і процесів – відповідно до їх здатності поєднуватися із різними підставами та впливами будь-яких чинників (табл. 1).

Таблиця 1. Основні ознаки, які лежать в основі формування організаційної структури та ієрархічної побудови об'єктів і процесів

Ознаки формування структурних утворень	Організаційна структура	Ієрархічна побудова
1. Підхід до створення та зміни	Дослідницько-проектний	Розстановка кадрів, призначення
2. Чим визначаються	Цілями та змістом завдань управління	Статусом посади
3. Виражені	Ієрархічним розташуванням підрозділів	Штатним розкладом, ієрархією підлеглих
4. Органи управління, позиції	Підрозділи	Посадові позиції
5. Характер позицій	Типодіяльнісна	Посадова номенклатура, типи завдань управління
6. Забезпечують процеси	Організації	Керівництво, розпорядництво ресурсами
7. Відносини між позиціями	Регламентовані, комунікативні	Формальні та неформальні, підпорядкування та інформування
8. Склад параметрів	Конструкційно-функціональний	Логіко-посадовий

Джерело: Авторська розробка.

Те саме стосується впровадження у структурні утворення автоматизованих платформ та новітніх форм і серій інформаційно-комунікаційних технологій поряд із допоміжними та постійно підключені мережами засобами і устаткуваннями. А таке оснащення зумовлюється тим, що проходячи повз структурні утворення, надається змога кожній організації і установі досконало вести власну діяльність, як виконавчі функції і регуляторні процеси на державному рівні, і те саме – спрямування впливових дій на освітню сферу в розрізі навчальних закладів. Саме цим зумовлюються прискорені темпи та значні обсяги впровадження і користування різноманітних за новими, більш сучасними версіями, як операційна система Windows XP 10 і 11, що характеризується більш широкими функціональними можливостями комп'ютерів та підключених до них технічних засобів, які у більш досконалому вигляді дозволяють оперативніше виконувати, здійснювати і спрямовувати до конкретних просторів управлінські функції і регулюючі дії, заданих підвідомчими державі установами, тобто – прищеплені через мережі та автоматизовані платформи до їхніх організаційних структур.

Оскільки автоматизація і комп'ютеризація структурних утворень організацій і установ, а також їхніх сфер діяльності за галузями, напрямками, цілями характеризується АСУ (автоматизованою системою управління), які відображаються широкими технічними можливостями, оптимізацією часу під час збирання і обробки інформації, розрахунків за

аналітичними дослідженнями та оцінюючими процедурами критеріїв і вимірників, збереження масивів і архівування прийнятих керівництвом рішень та їх результатів.

Рис. 5. Загальний вигляд системи управління діяльністю підприємства із застосуванням автоматизованих інформаційних технологій

Джерело: Авторська розробка.

Для забезпечення ритмічної і безперервної діяльності навчальних закладах відповідно до меж освітньої сфери за викликами сьогодення особливо важливо ув'язати виконання функцій і призначень основних відділів, зокрема – відповідно до ієрархічних побудов і керівних посад – з процесами щодо організації підвідомчих структурних утворень та одиниць – як деканати, кафедри, лабораторії (рис. 6), і надалі – з організацією матеріально-технічного забезпечення і системи залучення до навчання здобувачів.

Якщо відобразити систему управління будь-якої організації і установи, особливо навчального закладу у автоматизованому вигляді, тобто АСУ (автоматизована система управління), що крім зазначених блоків, методів і виконавчих функцій разом із освітніми процесами, які доносяться до здобувачів за допомогою новітніх технічних засобів, повинні забезпечувати ефективно і досконало прийняття рішень разом із призначеними для цього заходами, які прописані на загальнодержавному рівні у цільових програмних документах.

Повсюдно відомо, що нормальне функціонування діяльності будь-якої організації і установи взагалі досягається за рахунок виконання функцій управління, які мають здатність втілюватися за прописаними у цільових програмних документах заходів.

На рис. 6 відображена схема перетікання функцій управління на у ті процеси, за допомогою яких здійснюється поєднання взаємопов'язаних і взаємозалежних між собою елементів у вигляді структурних одиниць та інших утворень. В результаті розробки організаційних нормативів з'являються методичні вказівки і інструкції щодо виконання у функціональних просторах окремих процесів і операцій управління, вирішення управлінських завдань і прийняття рішень. Це чітко відображає взаємодію керуючої частини системи управління, що

впливає на хід освітніх процесів у навчальних закладах, чим пояснюється необхідність впровадження АСУ, тому що:

1. Перетікання функцій управління у цільові заходи згідно організаційної структури		
Управління підготовкою до перетворення освітніх процесів (технології, технологічне обладнання,	Управління звичайним ходом проведення освітніх процесів (інформаційні потоки, технічний	Управління і регулювання на державному рівні (фінансове забезпечення, гранти)
2. Освітній процес у навчальному закладі		
Технічна підготовка у поєднанні з науковими дослідженнями (конструкторська і технологічна)	Основне призначення освітніх процесів Підтримка, поліпшення і удосконалення освітньої сфери	Перспективне і оперативне планування разом із розробкою кошторисів та бюджетів Витрати і ефективність
Організаційно-трудова підготовка (набір, навчання, підготовка викладачів)	Фіксування отриманих результатів і досягнень (створення баз даних, архівування за інформаційними формами)	Загальна координація і керівництво (взаємний розрахунок)
Матеріальна підготовка (завезення, зберігання, видання матеріальних		Аналіз та оцінка показників щодо ведення
3. Функціональні підсистеми АСУ, що пристосована до організаційної структури, поєднана між собою освітнім процесом, і їх взаємозв'язками у педагогічній діяльності		
Розширення обсягів технічного оснащення, управління кадрами, складання планів	Оперативно-календарне планування, відтворення, науково-дослідна діяльність	Техніко-економічне планування, документування освітніх процесів, звітність

Рис. 6. Схема перетікання функцій державного управління до освітніх процесів у відповідності до організаційної структури навчальних закладів

Джерело: Авторська розробка.

- надходить інформація про стан керованих частин системи управління у навчальних закладах як більш важливіших для держави, суспільства, секторів економіки установ і осередків;
- обумовлює чітке визначення поставленої цілі діяльності навчального закладу, що полягає у досягненні, наприклад, навичок і здібностей практичної підготовки разом із розширенням обсягів технічних супроводів освітніх процесів та змісту навчально-методичного матеріалу;
- надає технічну підтримку і поліпшує виробленню рішення на основі обробки отриманої інформації проведенням аналізу і оцінки показників педагогічної діяльності навчального закладу;
- видає на основі спрямування керуючих впливів шляхом спрямування керуючих дій, впливів і рішень до ведення у навчальних закладах освітніх процесів поряд із рекомендації, варіантами пропозицій, до чого залучаються автоматизовані комплекси, пристосовані до системи управління, чим узагальнюється використання технічних засобів та комп'ютерної техніки.

Іншими словами, здійснення управлінських дій та процесів, які спрямовують високопосадовці, характеризується сполученням за функціональними можливостями і особливостями АСУ, що приєднана до структурних утворень, відділів, служб, центрів, інших об'єктів, які знаходяться у державному підпорядкуванні. Таким чином відбулася вищезазначена взаємодія державного управління у вигляді структурних утворень із освітньою сферою, що

ґрунтується здійсненням виконавчих функцій і регуляторних дій в спроводі із отриманням і обробкою інформації, яка проходить через технічні засоби та комп'ютерну техніку (персональний комп'ютер з виходом до мережі Інтернет, локальні і глобальні комп'ютерні мережі, програмні продукти, смартфон, планшет), і автоматизованими платформами – за допомогою інтерфейсів та інформаційних масивів, які вбудовані у технологічному обладнанні.

Однак ефективність системи управління організацій і установ, зокрема – навчальних закладів, досягається у першу чергу від оптимальності упорядкування, унормовування й застосування оперативного-календарного планування разом із злагодженими керівними і регулюючими діями та веденнями освітніх процесів – відповідно до системного підходу. І саме в цьому полягає сутність впровадження АСУ у організаціях і установах на державному рівні. Оскільки АСУ як форма системного підходу характеризує переплітання інформаційних потоків, як документування і фіксування освітніх процесів, та матеріально-технічного забезпечення в межах організаційної структури навчального закладу. Тут також ґрунтується взаємозв'язок інформаційних потоків із значними досягненнями та доступами до сфер діяльності і навіть речового відтворення, який виникає у просторі і часі.

Організаційною структурою відображається система управління таким чином, від чого проявляється керуючі впливи до керованих об'єктів діяльності, що являє собою єдине ціле і пов'язані між собою за рахунок каналів передавання постійно циркулюючої там інформації [10]. І в результаті цього виникає зворотній зв'язок, що означає саме процес управління. А вплив керуючої частини управлінської системи на керовану, що характеризується складовими системного підходу, як вхід, вихід, канали зв'язку і задіяні в ході ведення виробничих процесів відображений на рис. 7.

Рис. 7. Загальна блок-схема системи управління навчальним закладом із застосуванням АСУ

Джерело: Авторська розробка.

Інформація в АСУ проходить через канали зв'язку та комп'ютерні мережі, які містять упорядковану послідовність її просування за різними формами і видами документації, скупченнями, зведеннями – чим проявляються функціональні спроможності технічних засобів і комп'ютерної техніки через вхід (керуючі взаємодії) і вихід (зворотній зв'язок, що видається інформаційними даними), надходять користувачам, як керівний і водночас виконавчий склад держави. І після цього прийняті на основі цієї інформації рішення у вигляді команд надходять в керовану систему для виконання.

Керуюча система користується не тільки внутрішньої, але і зовнішньої інформацією у вигляді планових завдань, відомостями від сфер діяльності, дані про технічний прогрес і

оснащеність просторів, про вдосконалення науково-дослідних заходів та ін. Зовнішня інформація надходить в керуючу систему епізодично, з керованої системи.

Наприклад, керуючі дії у навчальному закладі складається із переліків і комплексних процедур (рис. 7), якими здійснюється організаційно-структурне відображення системи управління. Ефективність керуючої системи залежить не тільки від самого навчального закладу як підвідомчої державі установи, але і від раціонального використання методів і оптимальної організації керованої системи. Щоб здійснити належну систему організації управління (рис. 8), необхідно:

Рис. 8. Схема процесу організації управління у навчальному закладі

Джерело: Авторська розробка.

- 1) визначити цілі і завдання наукової організації або іншого системного відображення об'єктів, і однаково – процесів;
- 2) розглядати будь-який процес до цільових та галузевих призначень відповідно до створення автоматизованого комплексу;
- 3) відобразити структурне утворення об'єкту таким чином, щоб дислідити систему управління з точки зору її технічного оснащення, під'єднати її особливості до ієрархії лінійних керівників за обсягами і рівнями посадового розташування, намітити зв'язку комунікації;
- 4) визначити і розподілити функції, повноваження і сфери підпорядкування для високопосадовців, перетворивши їх внутрішній простір за вимогами часу і впливами науково-технічного прогресу, і встановивши для цього необхідну чисельність виконавців;
- 5) розробити способи, прийоми і порядок виконання управлінських функцій і регуляторних дій, залучивши спочатку у пробному, і надалі – у інтенсивному користуванні технічних засобів, залучаючи при цьому методологічний апарат і враховуючи існуючі обставини;
- 6) розробити форми і порядок здійснення документообігу за різними формами фіксування інформаційних даних, доопрацьовуючи маршрути за різними призначеннями;
- 7) визначити склад і підготувати для використання в системі управління сукупність технічних засобів, автоматизованих платформ, програмного забезпечення та інформаційно-аналітичних комплексів;
- 8) провести консультаційні курси для керівників, високопосадовців, виконавців під час автоматизації системи управління, вбираючи для цього кращий досвід, напрацювання і досягнення у організаціях і установах – зокрема – у навчальних закладах, що на практиці має поширене значення.

При організації системи управління, і поряд з цим – її автоматизацією необхідно враховувати зв'язки і взаємозалежність процедур освітнього процесу, що повинно мати пріоритетне значення для навчального закладу організації управління за рахунок чіткого дотримання приписаних у цільових програмах заходах та виконанні єдиної загальної мети [4].

І тоді в залежності від специфіки управління організаціями і установами (характерної для заздалегідь встановленого типу освітніх процесів у навчальних закладах), обґрунтовуючи і конкретних умов структуризації у вигляді АСУ потрібно встановити:

- види інформації, частоту її передавання з місць виникнення і метод формування носіїв поточної інформації;
- види регламентуючої документації нормативної інформації, що частіше використовується для керування, впорядкування і унормовування педагогічної діяльності;
- доцільність використання технічних засобів і комп'ютерної техніки, інших автоматизованих інформаційних технологій, технічних пристосувань для збору інформації у операційних пам'ятях комп'ютерів;
- частоту і обсяг вирішуваних завдань під час ведення педагогічної діяльності в супроводі із використанням технічних засобів і комп'ютерів;
- достовірність інформацію, використовувану під час планування робіт, процесів і пов'язаних із ними заходів, включаючи її обсяг.

Важливішими елементами в АСУ є: джерела первинної інформації (первинні або вихідні документи), перетворювачі інформації (процес внесення інформації у документ, наприклад, накопичувальну відомість, і водночас його обробку, і після цього – розміщення в операційній пам'яті комп'ютерів), і користувачі задокументованої інформації (відділ, група, відповідальні особи). Цим підтверджується, що рис. 8 означає розпорядження у навчальних закладах управлінськими діями, функціями і процесами спільно із відповідними обсягами інформаційного забезпечення, тоді як прийняття рішень здійснюється лише в межах задокументованих і оброблених носіїв даних.

Оскільки згідно системному підходу процес обґрунтування і прийняття управлінських рішень базується на визначенні загальної мети щодо ведення у навчальних закладів освітніх процесів з розбивкою на декілька цілей, а також послідовному їх підпорядкуванні структурними одиницями та пов'язаними із ними утвореннями, до чого відносяться відповідні носії інформації у вигляді планів їх всезагального розвитку разом із прикріпленими показниками і заходами. Тоді як методологічна цінність системного підходу полягає в більш продуманому, обґрунтованому і послідовному визначенні завдання оперативного-календарного планування, управління освітніми процесами – разом із винайденням оптимальних підходів щодо ведення безпосередньої діяльності.

6. Висновки

Таким чином доведено, що організація сучасного типу – це складна система, що об'єднує і використовує різноманітні ресурси разом із технічними комплексами. Ефективне управління організаціями і установами неможливе без вивчення їх сутності та взаємозв'язків. Все залежить від того, як навчальні заклади використовують власні ресурси, наскільки якісними та конкурентоспроможними є здійснювані ними освітні процеси, як вони сприймають і проводять інноваційні перетворення, а також здатності випущених здобувачів застосовувати отриману базу. Це свідчить про те, що управлінська праця належить до найбільш складних видів людської діяльності, її оцінка не завжди може бути присвоєна прямою дією внаслідок відсутності формалізованих результатів, кількісної оцінки окремих видів проведених серед здобувачів освітніх процесів. Тому від цього слід з'ясувати, що ефективність педагогічної діяльності навчальних закладів відповідно до проведених освітніх процесів залежить від побудови системного підходу. Але слід зазначити, що система управління у навчальному закладі, як і кожній державній установі, відчуває на собі вплив від зовнішнього середовища, що зумовлює необхідність розширювати обсяги впровадження і використання технічних засобів. Тим відображається урізноманітнення видів інформаційного забезпечення, які проходять наскрізь її структурного утворення, чим обґрунтовується рівень забезпеченості ресурсів і технологічної оснащеності для безперебійності її функціонування та ін. Тому за рахунок цих зумовлених структурних перетворень у навчальних закладах постійно існує необхідність і важливе значення для подальших наукових досліджень, оскільки процеси глобалізації і науково-технічного прогресу розвиваються, видозмінюються, досягають максимальної функціональності шляхом впровадження у повсякденне життя і сфери діяльності.

References

1. Bakhtinova, A. P., Hyl, O. O., & Hryshyna, L. O. (2018). *Orhanizatsiia vyrobnytstva: Praktykum* [Organization of production: Practicum]. Lviv: Novyi Svit – 2000. (in Ukrainian)
2. Biesiedin, M. O., & Nahaiev, V. M. (2005). *Osnovy menedzhmentu* [Fundamentals of management]. Kyiv: Tsentr navchalnoi literatury. (in Ukrainian)
3. Bondarenko, V. A. (2023). Systema ta struktura derzhavnoho upravlinnia [System and structure of public administration]. *Analychno-porivnialne pravoznavstvo – Analytical and Comparative Jurisprudence*, (3), 250–255. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.03.45> (in Ukrainian)
4. Cherneha, O. M. (2013). Systemnyi pidkhid do upravlinnia efektyvnistiu diialnosti orhanizatsii [Systemic approach to managing organizational efficiency]. *Naukovyi visnyk. Odeskyi natsionalnyi ekonomichnyi universytet – Scientific Bulletin. Odesa National Economic University*, (16), 45–54. <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/1764> (in Ukrainian)
5. Dukov, D. (2016). Struktura mekhanizmiv derzhavnoho upravlinnia ta metodychnyi pidkhid do yii formuvannia [Structure of public administration mechanisms and methodological approach to its formation]. *Efektyvnist derzhavnoho upravlinnia – Efficiency of Public Administration*, (1/2), 229–236. http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2016_1-2%281%29_28 (in Ukrainian)
6. Halushchak, M. P., Oksentiuk, A. O., & Hevko, I. B. (2015). *Orhanizatsiia vyrobnytstva u prykladakh ta zadachakh* [Organization of production in examples and tasks]. Kyiv: Kondor. (in Ukrainian)
7. Maistrenko, A. S., & Hladka, M. V. (2015). Vybir systemy upravlinnia proektamy dla vyrobnychkykh pidpriemstv [Selection of project management systems for manufacturing enterprises]. *Naukovi pratsi Natsionalnoho universytetu kharchovykh tekhnolohii – Scientific works of the National University of Food Technologies*, 21(3), 115–121. <https://dspace.nuft.edu.ua/handle/123456789/32989> (in Ukrainian)
8. Niemtsov, V. D., Dovhan, L. Ye., & Siniok, H. F. (2002). *Menedzhment orhanizatsii* [Management of organizations]. Kyiv: EksOb. (in Ukrainian)
9. Osovskaya, H. V., & Osovskiy, O. A. (2015). *Menedzhment* [Management] (4th ed.). Kyiv: Kondor. (in Ukrainian)
10. Yatsenko, V. (2019). Orhanizatsiina struktura derzhavnoho upravlinnia: Vitchyzniani ta zarubizhnyi dosvid [Organizational structure of public administration: Domestic and foreign experience]. *Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnia – Current Issues of Public Administration*, (4), 118–121. <http://uran.oridu.odessa.ua/article/view/194124> (in Ukrainian)